

Elia — Isa Telo ambin'ny Folo

Enina amby efapolo

Jeff Pippenger

2023-10-19

Tamin'ily lahatsoratra teo aloha dia nampifanarahany tamin'ny tantaran'ny 1798 ka hatramin'ny 1844 i Elia. Miditra ara-panoharana ao anatin'izany tantara izany i Elia rehefa natsangana i William Miller hitory ny hafatry ny anjely voalohany. Ilay mpitondratena tao Sariapta dia maneho fiangonana mahatoky izay manangona kitay roa, na firenena roa izay ho tonga firenena iray tamin'ny 22 Oktobra 1844.

Ary lazao aminy hoe: Izao no lazain'i Jehovah Tompo: Indro, halaiko hiala avy any amin'ny jentilisa izay nalehany ny zanak'Isiraely, dia hangoniko avy amin'ny lafiny rehetra izy ka ho entiko ho any amin'ny taniny; ary hataoko firenena iray ao amin'ny tany, eny amin'ny tendrombohitra'Isiraely, izy; ary mpanjaka iray no ho mpanjaka ho azy rehetra; ary tsy ho firenena roa intsony izy, sady tsy hizara ho fanjakana roa intsony na oviana na oviana. Ary tsy handoto ny tenany intsony amin'ny sampiny izy, na amin'ny zavatra vetaveta ataony, na amin'ny fahadisoany rehetra; fa hovanjeko hiala amin'ny fonenany rehetra izay nanotany azy izy, ary hodievoiko; dia ho oloko izy, ary Izaho ho Andriamaniny. Ary Davida mpanompoko no ho mpanjaka aminy; ary izy rehetra hanana mpiandry iray; handeha amin'ny fitsipiko koa izy, ary hitandrina ny didiko ka hanao izany. Ary honina ao amin'ny tany izay nomeko an'i Jakoba mpanompoko izy, dia ilay nonenan'ny razanareo; eny, honina ao izy, dia izy sy ny zanany ary ny zafin'ny zanany mandrakizay; ary Davida mpanompoko no ho filohany mandrakizay. Ary hanao faneken'ny fihavanana aminy Aho; ho fanekena mandrakizay aminy izany; ary hampitoeriko izy, sady hampitomboiko, ary hapetrako eo afovoany mandrakizay ny fitoerako masina. Ny tabernakeliko koa ho eo aminy; eny, Izaho ho Andriamaniny, ary izy ho oloko. Ary ny jentilisa hahalala fa Izaho Jehovah no manamasina ny Isiraely, raha ny fitoerako masina eo afovoany mandrakizay. Ezekiela 37:21–28.

Misy fitahiana maromaro no asongadin'i Ezekiela ho nampanantenaina ho an'ireo tapa-kazo roa, dia firenena roa izay tonga firenena iray. Hanomboka amin'ny fandinihana fitahiana efatra amin'ireo isika, izay nomarihin-dRahavavy White ho “fahatongavana” efatra, ka samy tanteraka tamin'ny fotoana iray avokoa izy rehetra, tamin'ny 22 Oktobra 1844.

“Ny fahatongavan'i Kristy amin'ny maha-Mpisoronabe antsika Azy ho any amin'ny fitoerana masina indrindra, ho amin'ny fanadiovana ny fitoerana masina, izay aseho ao amin'ny Daniela 8:14; ny fahatongavan'ny Zanak'olona eo amin'ily Fahagola amin'ny andro, araka ny ambaran'ny Daniela 7:13; ary ny fahatongavan'ny Tompo ho ao amin'ny tempoliny, izay nambaran'i Malakia mialoha, dia filazana momba io tranga iray ihany io; ary izany koa no asehon'ny fahatongavan'ny mpampakatra ho amin'ny fampakaram-bady, araka ny nofaritan'i Kristy ao amin'ny fanoharana ny amin'ireo virijina folo, ao amin'ny Matio 25.” The Great Controversy, 426.

Ny “fiavian’i” voalohany resahin’i Rahavavy White dia ny fiavian’ny mpisoronabe ho amin’ny “fanadiovana ny fitoerana masina,” izay tokony hitranga amin’ny faran’ny roa arivo sy telonjato taona. Io andininy io no manome ny valin’ily fanontaniana ao amin’ny Daniela toko faha-valo andininy faha-telo ambin’ny folo izay manontany hoe: “Mandra-pahoviana no haharetan’ny fahitana ny amin’ny fanatitra isan’andro sy ny fandikan-dalàna mahafoana, ka hahatonga ny fitoerana masina sy ny antokon’olona hatolotra hohosen’ny tongotra?” Ny andininy faha-efatra ambin’ny folo no manambara fa ny fanadiovana ny fitoerana masina dia hanomboka amin’ny faran’ny roa arivo sy telonjato taona. Hoy Ezekiela fa Andriamanitra dia “haka ny taranak’Isiraely hiala eo amin’ny jentilisa izay nalehany, ary hanangona azy avy amin’ny lafiny rehetra, ... ary ny firenena izay voaangona dia tsy handoto ny tenany intsony,” fa Andriamanitra “hanadio azy; dia ho oloko izy, ary Izaho ho Andriamaniny.”

Tamin’ny 22 Oktobra 1844, ny “fiavian”a faharoa izay noresahin-dRahavavy White dia ny fahatanterahan’ny Daniela toko faha-7, andininy faha-13, izay manambara fa ny Zanak’olona dia ho tonga eo amin’ny Fahagolan’andro mba handray fanjakana. Hoy Ezekiela fa Andriamanitra “hanao azy ho firenena iray eo amin’ny tany, eo amin’ny tendrombohitry ny Isiraely; ary mpanjaka iray no ho mpanjakany rehetra.” Ezekiela dia maneho an’i Kristy ho mpanjaka amin’ny anarana hoe “Davida,” raha milaza izy fa “Davida mpanompoko no ho mpanjaka hanjaka aminy.” Ary ambarany koa fa i Kristy, amin’ny maha-Davida Azy, no ho “mpiandry iray” ho azy, ary ny “mpanompoko Davida” dia koa “ho lehibeny mandrakizay.” Ny mpanjaka, araka ny famaritana azy, dia mila ny anaram-boninahiny amin’ny maha-mpanjaka azy, ary mila fanapahana hotantaniny sy olom-pirenena ao amin’ny fanjakany izy. Raha tsy misy olom-pirenena, dia tsy hisy fanjakana.

Hitako tamin’ny fahitana tamin’ny alina, ka, indro, nisy anankiray tahaka ny Zanak’olona avy niaraka tamin’ny rahon’ny lanitra ka tonga teo amin’ny Fahagola, ary nentina ho eo anatrehany Izy. Ary nomena Azy ny fanapahana sy ny voninahitra ary ny fanjakana, mba hanompoan’ny firenena sy ny jentilisa ary ny samy hafa fiteny rehetra Azy; ny fanapahany dia fanapahana mandrakizay izay tsy ho levona, ary ny fanjakany dia fanjakana izay tsy ho rava. Daniela 7:13, 14.

Ny “fihaviana” fahatelo izay nofaritan’i Rahavavy White dia tamin’ny fotoana niavian’i Kristy, amin’ny maha-“iraky ny fanekena” Azy, tampoka ho ao amin’ny tempoliny mba hanadiovany ny zanak’i Levy. Hoy i Ezekiela fa Kristy “hanadio azy: dia ho oloko izy, ary Izaho ho Andriamaniny,” ary koa fa Izy “mbola” hanao aminy “faneken’ny fiadanana,” izay “ho fanekena mandrakizay.” Ho tanteraka izany fanekena izany rehefa “hapetrak” Andriamanitra eo “afovoany” ny “fitoerany masina,” ary ny “jentilisa hahalala fa Izaho Jehovah no manamasina ny Isiraely, raha eo afovoany ny fitoerako masina.”

Indro, Izaho haniraka ny irako, ary izy hanomana ny lalana eo anoloako; ary Jehovah, izay tadiavinareo, dia ho tonga tampoka ao amin’ny tempoliny, dia llay iraky ny fanekena, izay ankasitrananareo; indro, ho avy Izy, hoy Jehovah, Tompon’ny maro. Fa iza no hahazaka ny andron’ny fihaviany? ary iza no haharitra raha miseho Izy? fa Izy dia tahaka ny afon’ny mpandrendrika, ary tahaka ny savonin’ny mpanasa lamba; ary hipetraka Izy tahaka ny

mpandrendrika sy mpanadio volafotsy; ary hodiovin'ny zanak'i Levy, ka hodiovin'ny tahaka ny volamena sy ny volafotsy izy, mba hanaterany fanatitra amin'ny fahamarinana ho an'i Jehovah. Ary amin'izany ny fanatitr'i Joda sy Jerosalema dia hahafaly an'i Jehovah, tahaka ny tamin'ny andro fahiny sy tahaka ny tamin'ny taona taloha. Malakia 3:1–4.

Ilay iraka nanomana ny lalana ho an'i Kristy, dia ilay “iraky ny fanekena” teo amin'ny tantaran'ny taona 1798 ka hatramin'ny 1844, dia Elia, araka ny nanehoana azy tamin'ny alalan'i William Miller. Rehefa tonga tampoka tao amin'ny tempoliny Kristy, dia nanadio ny “zanakalahin'i Levy” tahaka ny “afon'ny mpandrendrika” Izy.

Ny “fahatongavana” iray hafa izay tanteraka tamin'ny 22 Oktobra 1844 dia ny fahatongavan'ny mpampakatra. Indroa i Ezekiela no manambara fa ilay firenena izay nangonina avy tamin'ny tehina roa dia ho “olony” Andriamanitra, ary Izy “ho Andriamaniny.” Izany dia notanterahina tamin'ny alalan'ny fanambadiana. Tamin'ny 22 Oktobra 1844, ireo faminaniana efatra izay tanteraka, sady resahin-dRahavavy White, dia samy asehon'ny fijoroana vavolombelon'ny tehina roan'i Ezekiela avokoa.

I Elia dia maneho ny iraka izay manomana ny lalana ho an'ny iraky ny fanekena. Kristy dia nanondro an'i Jaona Mpanao-batisa ho ilay iraka izay nanomana ny lalana ho an'ny fihaviany voalohany. Rahavavy White dia nanondro an'i William Miller ho Elia, ary i Miller no nanomana ny lalana ho an'i Kristy ho tonga amin'ny maha-“mpisoronabe” Azy, ny “Zanak'olona,” ny “iraky ny fanekena,” ary ny “mpampakatra.”

Rehefa afaka telo taona sy tapany, dia tonga avy tany Sarepta i Elia, izay nitoerany niaraka tamin'ilay mpitondratena sy ny zanany lahy, ka nandidy an'i Ahaba mba hiantso ny Isiraely rehetra ho any Karmela. Hoy i Ezekiela fa ho fantatry ny jentilisa fa Andriamanitra no Andriamanitra, rehefa apetrany eo afovoan'ny firenena izay voaangona avy amin'ireo hazo roa ny fitoerany masina. Teny an-tendrombohitra Karmela i Elia no nilaza tamin'ny Isiraely mba hifidy raha Andriamanitra no Andriamanitra, sa Bala no andriamanitra; nefa napetrany tao anatin'ny tontolon-kevitra tsy ny amin'izay Andriamanitra marina ihany ny fanontaniana, fa koa ny amin'izay mpaminany marina.

Dia nanatona ny vahoaka rehetra Elia ka nanao hoe: Mandra-pahoviana no hilefitra amin'ny hevitra roa ianareo? Raha Jehovah no Andriamanitra, dia manaraha Azy; fa raha Bala kosa, dia manaraha azy. Ary tsy namaly azy teny akory ny vahoaka. Dia hoy Elia tamin'ny vahoaka: Izaho, dia izaho irery ihany, no sisa mpaminanin'i Jehovah; fa ny mpaminanin'i Bala dia efajato sy dimam-polo lahy. 1 Mpanjaka 18:21, 22.

Isiraely rehetra, anisan'izany Ahaba, dia nahalala fa Andriamanitr'i Elia no Andriamanitra, rehefa nidina avy tany an-danitra ny afo ka nandany ny fanatitry Elia. Ny fidinan'ny afo teo an-tendrombohitra Karmela no manamarika ny fotoana nametrahana Andriamanitra ny fitoerany masina teo afovoan'ilay firenena natao tamin'ny tsorakazo roa. Ny fahagagana tamin'ny afo teo an-tendrombohitra Karmela dia nanaporofa fa Andriamanitra no Andriamanitra, ary Bala dia andriamani-diso.

Ang milagro sa Sarepta, sa dihang mihigda si Elias ibabaw sa patay nga anak nga lalaki sa balo sa makatulo, nagpamatuod kaniya nga si Elias usa ka tawo sa Dios, ug ang milagro sa Carmel nakahimo sa mao rang butang. Dili lamang kay ang kalayo sa Carmel nagpamatuod nga ang Dios mao ang Dios, kondili gipakita usab niini nga si Elias mao ang tinuod nga manalagna sa Dios, sukwahi sa mga manalagna ni Baal ug sa mga manalagna sa kakahoyan. Sa kasaysayan gikan sa 1840 hangtod sa 1844, si Miller ug ang mga Millerite gipamatud-an nga mao ang tinuod nga mga manalagna, sukwahi sa mini nga mga manalagna sa apostatang Protestantismo, nga niadtong maong kasaysayan mismo nagpakita nga sila mao ang mga anak nga babaye ni Jezebel.

I Elia teo Karmela dia maneho ny asa fanavahana ilay tena tandrok'i Protestanta, fa ny fanjakana fahenina ao amin'ny faminanian'ny Baiboly, dia ilay bibidia avy amin'ny tany ao amin'ny Apokalypsy toko fahatelo ambin'ny folo, manana tandrok'i Protestanta sy tandrok'i Repoblikanisma, ary vao nanomboka ny fanjakany izany tamin'ny 1798. Tamin'ny 1798, tamin'ny faran'ny telo taona sy tapany nanapahan'i Jezebela, dia tonga avy tany Sarepta i Elia mba hanao fanavahana mazava tsara izay fiangonana no tandrok'i Protestanta eo amin'ilay bibidia avy amin'ny tany.

Ny mpitondratena tao Sarepta dia nandeha avy teo amin'ny tantaran'i Thyatira ho any amin'ny fanambadiana, izay hanesorana ny maha-mpitondratena azy. Ny zanany lahy natsangana tamin'ny maty dia maneho ireo izay novonoin'i Jezebela nandritra ny telo taona sy tapany nisian'ny haintany. Ny tapa-kazo roa izay nangoniny hatao afo dia ireo trano roa amin'ny Isiraely ara-bakiteny izay hatambatra ho firenena iray, ary io firenena io dia Isiraely ara-panahy. Ilay mpitondratena dia hampiasa ny tapa-kazo roa hananganana afo, izay tanteraka tao Karmela sy tamin'ny 22 Oktobra 1844, raha ny iraky ny fanekena nanadio ny zanak'i Levy tamin'ny “afon'ny mpandrendrika.”

Ny afo dia tandindon'ny firotsahan'ny Fanahin'Andriamanitra, izay nitranga tany Karmela sy tamin'ny Antso Antsasakalina izay nifarana tamin'ny 22 Oktobra 1844.

Ary rehefa tonga tanteraka ny andro Pentekosta, dia niray saina tao amin'ny fitoerana iray izy rehetra. Ary tampoka teo dia nisy feo avy tany an-danitra, tahaka ny firohondrohon'ny rivotra mahery mifofofoko, ka nahafeno ny trano rehetra izay nipetrahan'izy ireo. Ary nisy lelany maro mizarazara, toy ny afo, niseho taminy, ka nipetraka teo ambonin'ny tsirairay avy. Ary samy feno ny Fanahy Masina izy rehetra, ka dia nanomboka niteny tamin'ny fiteny hafa, araka izay nampitenenan'ny Fanahy azy. Asan'ny Apostoly 2:1–4.

Ny firotsahan'ny Fanahy dia maneho ny fitoriana hafatra, ary ilay mpitondratena dia handrehitra afo mba hahafahany manomana hanina hohanina, izay hafatra.

Dia nankeo amin'ilay anjely aho ka nanao taminy hoe: Omeo ahy ilay boky kely. Ary hoy izy tamiko: Raiso izy, ka hano avokoa; dia hampangidy ny kibonao izy, nefa ho mamany tahaka ny tantely eo am-bavanao. Ary nalaiko teny an-tanan'ilay anjely ilay boky kely ka nohaniko avokoa; ary mamany tahaka ny tantely teo am-bavako izy; fa raha vao nohaniko, dia nangidy ny kiboko. Apokalypsy 10:9, 10.

Ny hafatra izay nambara avy hatrany tamin'i Jezebela tamin'ny alalan'i Ahaba dia izao: Andriamanitr'i Elia no Andriamanitra marina, satria vao avy nanatri-maso i Ahaba ny namalian'Andriamanitr'i Elia tamin'ny afo. Ny hafatra izay nisokatra avy hatrany tamin'ny 22 Oktobra 1844 dia ny hafatry ny anjely fahatelo. Na amin'ny tranga iray na amin'ny iray hafa, ny hafatra nampitain'i Ahaba na ny hafatry ny anjely fahatelo dia mampahatezitra an'i Jezebela.

Kanefa hisy siosion-dresaka avy any atsinanana sy avy any avaratra hanahirana azy; koa hivoaka amin-katezerana lehibe izy handringana sy hamongotra tanteraka ny maro. Daniela 11:44.

Ny “vaovao avy any atsinanana sy avaratra” ao amin'i Daniela dia maneho ny hafatra izay mahatezitra ny mpanjakan'ny avaratra, izay Jezebela, ka izy no manomboka ny fanenjehana farany eo amin'ny tantaran'izao tontolo izao. Io hafatra io dia nasehon'ny hafatr'i Ahaba ho an'i Jezebela, sy ny fahatongavan'ny hafatry ny anjely fahatelo tamin'ny fanokafana ny fitsarana tamin'ny taona 1844.

Ary Ahaba nambarany tamin'i Jezebela izay rehetra nataon'i Elia, ary koa ny namonoany ny mpaminany rehetra tamin'ny sabatra. Dia Jezebela naniraka iraka ho any amin'i Elia hanao hoe: Aoka ny andriamanitra hanao amiko izao sy mihoatra noho izao aza, raha tsy hataoko tahaka ny ain'ny iray tamin'ireo ny ainao rahampitso amin'izao ora izao. 1 Mpanjaka 19:1, 2.

I Elia, amin'ny maha-tandindona azy, dia aseho amin'ny alalan'ny vanim-potoanan'ny tany efitra hatramin'ny 538 ka hatramin'ny 1798. Ary tamin'ny 1798, Elia dia miseho eo amin'ny tantara amin'ny maha-William Miller azy. Tamin'ny 1844, Elia dia miantso ny afo amin'ny Antso Misasakalina hidina avy any an-danitra. Avy eo tamin'ny 1863, Elia sy ny hafany dia nolavina. Ny hafany dia ny hafatr'i Mosesy momba ny “impito”, izay aseho koa amin'ny hafatry ny tehina roa an'i Ezekiela. Ny fanangonana ireo tehina roa amin'ny fiafaran'ny fiparitahany dia ny hafatry ny mpitondratena tao Sarepta, ary nanangona ireo tehina roa izy mialoha ny hanomanany sakafo.

Ny Advantisma Millerita, araka an'i James sy Ellen White, dia tonga Advantisma Laodiseana tamin'ny 1856; ary nony nandà ny hafatr'i Elia momba ny “fito andro” an'i Mosesy izy ireo tamin'ny 1863, dia nesoriny ny fahafahana ara-lojika hahatakatra ny fitomboan'ny fahalalana momba ny “fito andro” izay notadiavin'Andriamanitra havoaka tamin'ny 1856 (tamin'ny alalan'ireo lahatsoratra valo tsy vita nosoratan'i Hiram Edson). Noho ny lojika dia voatery nanomboka nandrava ny rafitra fototra iorenana ny fahamarinana izay notarihin'ny anjely an'i William Miller angonina izy ireo. Ny ‘vato’ voalohany izay hitan'i Miller dia ilay vato fehizoro fototra izay hahatafintohina ny Advantisma Laodiseana nandritra ny tantarany manontolo. Ny fandavana io vato voalohan'ny fahamarinana io no niteraka ny fahajamban'i Laodisea, famantarana iray izay azo sitranina, nefa zara raha katsahina.

Ny fanadiovana ny tempoly izay nanomboka tamin'ny 22 Oktobra 1844 dia nahafaoka koa ny fanadiovana ilay “tafika” izay voahitsakitsaka niaraka tamin'ny fitoerana masina ao amin'ny Daniela 8:13. Ilay tafika dia nasehon'ireo “hazo roa” izay nanganin'ilay mpitondratena tao Zarefata ho an'ny afo. Ireo hazo roa ireo dia ny trano roa tamin'ny Isiraely ara-bakiteny fahiny. Efraima sy Joda ara-bakiteny dia tokony hangonina ho firenena ara-panahy iray, ary hodiova

amin'ny alalan'ny iraky ny fanekena amin'ny fanokafana ny fitsarana. Ireo firenena roa ireo no ilay “tafika” izay voahitsakitsaka.

Ny teny fikasan'i Ezekiela dia hoe Andriamanitra “haka ny zanak'Israely hiala eo amin'ny jentilisa, izay nalehany”, ary “hanangona azy” “ka hitondra azy ho any amin'ny taniny avy.” Ny tanin'ny Israely ara-bakiteny dia ilay tany be voninahitra, na ilay tany nampanantenaina, dia Joda. Ny tany ara-panahy be voninahitra tamin'ny 1798 kosa dia ny tanin'ilay bibidia avy amin'ny tany manana tandroka roa ao amin'ny Apokalypsy toka fahatelo ambin'ny folo.

Tamin'ny andro nanandratako ny tanako taminy hamoaka azy hiala amin'ny tany Egypta ho any amin'ny tany izay efa nofotorako ho azy, tondra-dronono sy tantely, izay voninahitry ny tany rehetra.... Nefa koa nanandratra ny tanako taminy tany an-efitra Aho fa tsy hitondra azy ho any amin'ny tany izay nomeko azy, tondra-dronono sy tantely, izay voninahitry ny tany rehetra. Ezekiela 20:6, 15.

Ny trano roa ara-bakitenin'i Israely dia nonina tao amin'ilay tany izay “voninahitry ny tany rehetra,” ilay tany izay “tondra-dronono sy tantely.” Rehefa nangonina ho Israely ara-panahy ireo trano roa ara-bakitenin'i Israely, dia nampanantenaina izy ireo fa hapetraka ao amin'ny taniny ihany. Ilay “tany be voninahitra” ara-panahy no misy ny hetsiky ny Millerita tany am-piandohana sy ny hetsiky ny iray hetsy sy efatra arivo sy efatra alina any am-parany mandritra ny fanjakan'ilay bibidia avy amin'ny tany. Ilay hetsika izay misolo tena ny iray hetsy sy efatra arivo sy efatra alina dia tsy maintsy natsangana tao amin'ny tanin'ilay bibidia avy amin'ny tany irery ihany. Ny hetsika iray milaza ho hetsiky ny anjely fahatelo avy amin'ny tany hafa rehetra dia sandoka, fa ny Alfa sy Omega dia maneho mandrakariva ny farany amin'ny alalan'ny fiandohana.

“Ny famindram-po sy fitahiana tsy manam-paharoa avy amin'Andriamanitra dia narotsaka betsaka tamin'ny firenentsika; tany nisy fahafahana izy, sady voninahitry ny tany rehetra. Kanefa, raha tokony hamaly izany amin'ny fisaorana an'Andriamanitra, raha tokony hanome voninahitra an'Andriamanitra sy ny lalàny, dia efa voazava-dratsin'ny fireharehana sy ny fitiavan-karena ary ny fizakan-tena ireo milaza tena ho Kristiana eto Amerika....”

“Efa tonga ny andro izay ijerena ny fitsarana lavo eny an-dalambe, ary tsy mahazo miditra ny rariny, ka izay miala amin'ny ratsy dia manao ny tenany ho rembin'ny sasany. Kanefa tsy nohafohezina ny sandrin'i Jehovah ka tsy hahavonjy, ary tsy mba mavesatra ny sofiny ka tsy handre. Vahoaka notiavina manokana ny mponin'i Etazonia; nefa rehefa ferany ny fahafahana ara-pivavahana, mahafoy ny Protestantisma izy, ary manome vahana ny fahefan'ny papisma, dia ho feno ny refin'ny helony, ary ny ‘fivadiham-pirenena amin'Andriamanitra’ dia hosoratana ao amin'ny bokin'ny lanitra. Ny vokatr'izany fivadihana izany dia ho fandringanana ny firenena.” Review and Herald, May 2, 1893.

Ao amin'ny toka fahavalo amin'i Daniela, andininy faha-telo ambin'ny folo sy faha-efatra ambin'ny folo, dia ambara ny fanitsakitsahana ny fitoerana masina sy ny tafika. Ny tafika dia ny trano roa amin'ny Israely ara-bakiteny. Jerosalema dia nohitsakitsahina nandritra ny arivo sy roanjato ary enim-polo taona tamin'ny Andro Maizina.

Ary nomena ahy ny bararata tahaka ny tsorakazo; ary nitsangana ilay anjely ka nanao hoe: Mitsangàna, ka refeso ny tempolin'Andriamanitra sy ny alitara ary izay mivavaka ao anatiny. Fa ny kianja izay eo ivelan'ny tempoly dia avelao hiala, ary aza refesina; fa efa nomena ny Jentilisa izany; ary ny tanàna masina dia hohitsakitsahiny roa amby efa-polo volana. Apokalypsy 11:1, 2.

Ao amin'ny toko fahiraika ambin'ny folo ao amin'ny Apokalypsy, dia nasaina nandrefy i Jaona, tsy ny tempoly ihany, fa koa “izay mivavaka ao anatiny.” Napetraka ara-paminaniana teo amin'ny 22 Oktobra 1844 i Jaona, fony izy nasaina nandrefy ny tempoly sy ireo mpivavaka ao anatiny.

Ary noraisiko teo an-tànan'ilay anjely ny boky madinika ka nohaniko; ary mamy tahaka ny tantely tao am-bavako izany; fa raha vantany vao nohaniko, dia nangidy ny kiboko. Apokalypsy 10:10.

Ao amin'ny andininy fahafolo ao amin'ny toko fahafolon'ny Apokalypsy, i Jaona dia naneho ny fahadisoam-panantenana mangidy tamin'ny 22 Oktobra 1844, ary avy hatrany dia nolazaina taminy ny handrefy ny fitoerana masina sy ny antokony. Ny lohahevitry ilay fanontaniana ao amin'ny Daniela toko faha-8 sy andininy faha-13 dia ny fanitsakitsahana ny fitoerana masina sy ny antokony. Ampahafantarina i Jaona antsika fa “ny jentilisa” dia “hanitsakitsaka” ny “tanàna masina” mandritra ny “volana roa amby efa-polo.” Ireo volana roa amby efa-polo ireo dia ny telo taona sy tapany an'i Elia. Izany no Vanim-potoana Maizina nanomboka tamin'ny 538 ka hatramin'ny 1798. Eo amin'ny fijoroana ara-paminaniana amin'ny 22 Oktobra 1844, i Jaona dia nolazaina hamela ny kianja ka “aza refesina izany, fa nomena ny jentilisa izy, ary ny tanàna masina dia hohitsakitsahiny mandritra ny volana roa amby efa-polo.”

Rehefa nilazana i Jaona mba handrefy ny “tempoly sy ny alitara ary izay miankohoka ao anatiny,” dia amin'ny tenin'i Daniela toko fahavalo sy andininy fahatelo ambin'ny folo no nilazana azy handrefy ny fitoerana masina sy ny tafika. Raha nilazana i Jaona mba “tsy” hanisa ny arivo roanjato sy enimpolo taona, dia tokony handrefy hatramin'ny 1798 ka hatramin'izay nijoroany tamin'ny 1844 izy. Ny 1798 ka hatramin'ny 1844, raha refesina, dia maneho enina amby efa-polo taona. Ny fiandohan'ireo enina amby efa-polo taona dia tamin'ny 1798, rehefa tanteraka ny “impito” nambaran'i Mosesy hanjo ny taranak'i Isiraely tany avaratra. Ny fiasaran'ireo enina amby efa-polo taona dia tamin'ny 1844, rehefa tanteraka ny “impito” nambaran'i Mosesy hanjo ny taranak'i Isiraely tany atsimo. Ny fandrefesan'i Jaona dia mitovy amin'ny enina amby efa-polo taona. Ny isa enina amby efa-polo dia tandindon'ny tempoly. Hoy Jesosy: ravao ity tempoly ity, ary hatsangako indray ao anatin'ny telo andro izany; nefa ny Jiosy mpanohitra hevitra dia nilaza fa enina amby efa-polo taona no nanorenana ny tempoly.

Jesosy namaly ka nanao taminy hoe: Ravao ity tempoly ity, ary amin'ny hateloana no hananganako azy indray. Dia hoy ny Jiosy: Enina amby efa-polo taona no nanaovana ity tempoly ity, ka ianao va hanangana azy amin'ny hateloana? Fa ny tempolin'ny tenany no nolazainy. Jaona 2:19–21.

Jesosy dia nandray ny nofo tahaka an'i Adama taorian'ny fahalavoan'i Adama, mbamin'ny fahasimbana nolovaina rehetra tao aminy, mba hanome ohatra antsika, mba hahafahantsika

mandresy tahaka ny nandreseny. Araka ny tenin'ny vavolombelona roa, ny mampianatra fa ny nofon'i Kristy dia tsy nitondra ny fahasimbana nolvaina nandritra ny efa-jato arivo taona nanaovan'ny ota ny heriny, dia fampielezana ny divain'i Babylona; fa ny fampianarana hoe Kristy dia tsy nandray ireo fahalemena nolvaina ireo dia foto-pampianarana fototra ao amin'ny Katolisisma.

Ary ny fanahy rehetra izay tsy manaiky fa Jesosy Kristy dia tonga tamin'ny nofo dia tsy avy amin'Andriamanitra; ary izany no fanahin'ny antikristy, izay efa renareo fa ho avy; ary ankehitriny aza dia efa eo amin'izao tontolo izao izany. 1 Jaona 4:3.

Fa maro ny mpamitaka no efa niditra tamin'izao tontolo izao, dia ireo izay tsy manaiky fa Jesosy Kristy dia tonga tamin'ny nofo. Izy no mpamitaka sy antikristy. 2 Jaona 1:7.

Ny tempolin'ny tenan'i Kristy dia ny tempolin'ny tenan'ny olombelona rehetra.

"I Kristy dia tsy tao anatin'ny toe-javatra tsara tahaka izay nananan'i Adama tao amin'ilay efitra lao, mba hahazaka ny fakam-panahin'i Satana, araka ny tamin'ny nanandramana an'i Adama tao Edena. Ny Zanak'Andriamanitra dia nanetry ny Tenany ka nandray ny toetran'olombelona, rehefa avy nivezivezy sy nanalavitra an'i Edena nandritra ny efatra arivo taona ny taranak'olombelona, sy niala tamin'ny toetrany voalohany izay fahadiovana sy fahitsiana. Ny ota dia efa namela ny diany mahatsiravina teo amin'ny taranak'olombelona nandritra ny taonjato maro; ary ny fahasimbana ara-batana sy ara-tsaina ary ara-pitondrantena dia nanjaka eran'ny fianakavian'olombelona.

"Raha nanafihan'ilay mpaka fanahy an'i Adama tao Edena, dia tsy mbola nisy pentina ota taminy. Nijoro teo anatrehan'Andriamanitra tamin'ny herin'ny fahatanterahany izy. Ny taova sy ny fahaiza-manao rehetra teo amin'ny maha-izy azy dia samy nivelatra mitovy avokoa, sady voalanjalanja tamim-pirindrana."

"I Kristy, tao amin'ny efitry ny fakam-panahy, dia nijoro teo amin'ny toeran'i Adama hitondra ny fizahan-toetra izay tsy zakany nohatrehina. Eto Kristy no nandresy ho solon'ny mpanota, efa-taona arivo taorian'ny niodinan'i Adama niala tamin'ny fahazavan'ny fonenany. Tafasaraka tamin'ny fanatrehan'Andriamanitra, ny taranak'olombelona dia nihataka hatrany, isaky ny taranaka nifandimby, lavitra kokoa tamin'ny fahadiovana, fahendrena, ary fahalalana tany am-boalohany izay nananan'i Adama tao Edena. Kristy no nitondra ny fahotan'ny taranaka sy ny fahalemeny araka izay nisy azy tamin'ny fotoana nahatongavany teto an-tany hanampy ny olombelona. Ho an'ny taranaka, nitondra teo aminy ny fahalemen'ny olona lavo, dia tsy maintsy niatrika ny fakam-panahin'i Satana tamin'ny lafiny rehetra izay hamelezana ny olona Izy." Selected Messages, boky 1, 267, 268.

Ao amin'ny toko faharoa ao amin'ny Jaona, Kristy dia niresaka ny amin'ny tenany ho tempoly, ary ilay tempoly-tenany dia an'ny olombelona iray mitondra ny fahalòvana vokatry ny fahalemena niangona nandritra ny efatra arivo taona. Ny tempolin'olombelona izay noresahin'i Kristy dia voaforona amin'ny krômôzôma enina amby efapolo. Rehefa niakatra tany Sinay i Mosesy handray ny lalàna sy ny toromarika ho amin'ny fananganana ny tempoly, dia teo an-tendrombohitra enina amby efapolo andro izy. Ezekiela dia manondro an'i Kristy mametraka ny tempoliny eo "afovoan"

ireo hazo roa. Ny fe-potoana hatramin'ny fiafaran'ireo fito fotoana an'ny fanjakana avaratra sy ny fanjakana atsimo izay nasaina nofaranan'i Jaona dia enina amby efapolo taona, ary izany no naneho ny "afovoany" na ny fe-potoana eo anelanelan'ny 1798 sy 1844. Tao anatin'ireo enina amby efapolo taona ireo, Jesosy dia nanorina ny tempoly ara-panahy izay hodiovina tampoka rehefa tonga Izy amin'ny maha iraky ny fanekena Azy. Amin'ny maha iraky ny fanekena Azy, dia hosoratany eo amin'ny fon'ny olony ny lalàny. Izany lalàna izany dia asehon'ny vato fisaka roa. Ny vato fisaka voalohany dia manana didy efatra, ny vato fisaka faharoa dia manana didy enina. Rehefa atambatra izy ireo dia maneho ny isa enina amby efapolo.

Ang pagpupulong sa espirituwal na Israel mula 1798 hanggang 1844 ay kumakatawan sa pagpupulong sa espirituwal na Israel, ngunit kumakatawan din ito sa pagtatatag ng isang templo.

Rehefa manatona Azy ianareo, dia Ilay vato velona, izay nolavin'ny olona tokoa, nefa voafidin'Andriamanitra sady sarobidy; ary ianareo koa, tahaka ny vato velona, dia aorina ho trano ara-panahy, ho fisoronana masina, mba hanatera fanatitra ara-panahy, ankasitrahan'Andriamanitra amin'ny alalan'i Jesosy Kristy.

Koa voasoratra ao amin'ny Soratra Masina hoe: Indro, mametraka ao Ziona vato fehizoro lehibe Aho, voafidy sady sarobidy; ary izay mino Azy dia tsy ho menatra.

Koa aminareo izay mino, dia sarobidy Izy; fa ho an'izay tsy manaiky kosa, "ny vato izay nolavin'ny mpanao trano, dia io no tonga fehizoron'ny trano," ary "vato mahasolafaka" sy "vatolampy mampianjera" ho an'izay tafintohina amin'ny teny, satria tsy manaiky izy; ary ho amin'izany indrindra koa no nanendrena azy.

Fa ianareo kosa dia taranaka voafidy, fisoronam-panjaka, firenena masina, vahoaka navahany ho Azy, mba hanehoanareo ny fiderana Ilay niantso anareo hiala tamin'ny maizina ho amin'ny fahazavany mahagaga; ianareo izay taloha dia tsy firenena, fa ankehitriny dia vahoakan'Andriamanitra; izay tsy nahazo famindram-po taloha, fa ankehitriny kosa efa nahazo famindram-po. 1 Petera 2:4–10.

Ny tempoly izay naorina nanomboka tamin'ny 1798 ka hatramin'ny 1844 dia ahitana antokon'olona izay "voatendry" ho amin'ny tsy fankatoavana. Niseho izany tsy fankatoavany izany tamin'ny fandavany ny "impito," ny "vato fehizoro," dia "ilay vato nolavin'ny mpanao trano," izay "vatolampy mahatafintohina" sy "vato mahasolafaka."

Ny antokon'olona izay "nofidin'Andriamanitra" no nahafantatra ilay "vato" izay "nolavin'ny olona" ho ilay "vato velona," ary ho ilay "vato" izay "nofidin'Andriamanitra, sady" "sarobidy." Ireo "nofidin'Andriamanitra," dia ilay "tarana-mboafidy" izay "taloha" dia "tsy firenena, fa" avy eo kosa dia ho tonga "vahoakan'Andriamanitra." Rehefa nanganin'Andriamanitra ireo hazo roa, dia nentina nivoaka avy tamin'ny "jentilisa" izy ireo. Ho tonga vahoakany izy ireo rehefa nampiraisin'Andriamanitra ho iray ireo firenena roa nandritra ny enina amby efapolo taona, hatramin'ny 1798 ka hatramin'ny 1844.

Misy fototra iray ihany, ary Jesosy Kristy no izany fototra izany; nefa ilay "vato mahatafintohina" izay fototry ny tantara nolavin'ireo tsy nanaiky, dia ny "fito heny" an'i Mosesy. Rehefa nolavina

tamin'ny 1863 ny “fito heny”, dia fandavana an'i Jesosy Kristy izany.

Ny loviam-pitenenana angano izay manatsoaka hevitra fa ny fanadiovana ny fitoerana masina izay nanomboka tamin'ny 22 Oktobra 1844 dia fahatanterahan'ny faminaniana momba ny roa arivo sy telon-jato taona ihany, dia mampiseho fitoerana masina foana, fitoerana masina tsy misy antokony, fanjakana tsy misy olom-pirenena. Tsy misy tanjona ho an'ny fitoerana masina nomen'ny tsindrimandry, izay ambony laharana kokoa, noho izay nolazain'Andriamanitra fa tanjon'ny fitoerana masina.

Ary aoka hanao fitoerana masina ho Ahy izy; mba hitoerako eo aminy. Eksodosy 25:8.

Ao amin'ny Soratra Masina, ny fitoeran'Andriamanitra dia ampifandraisina mandrakariva amin'ny olony, izay tafiny. Ny tehina roa ao amin'i Ezekiela, izay amantarana firenena roa, dia tokony ho tonga firenena iray, ary ny fitoeran'Andriamanitra dia ho eo afovoan'izy ireo. Ny fanodinkodinana ny fanontaniana ao amin'ny andininy faha-telo ambin'ny folo ao amin'ny Daniela toko faha-valo, mba hanafenana izay tena anontanian'ily fanontaniana, dia miaraka amin'izany koa fandavana ilay “olomasina iray” ao amin'ny andininy faha-telo ambin'ny folo, izay nangatahana hamaly ilay fanontaniana.

Dia nandre olona masina iray niteny aho; ary nisy olona masina iray hafa nilaza tamin'ily olona masina izay niteny hoe: Mandra-pahoviana no haharetan'ny fahitana momba ny fanatitra isan'andro sy ny fandikan-dalàna mampaharingana, ka hanolorana ny fitoerana masina sy ny antokon'olona mba hohitsakitsahina? Ary hoy izy tamiko: Hatramin'ny roa arivo sy telon-jato andro; dia hodiovina ny fitoerana masina. Daniela 8:13, 14.

Ilay olombelona any an-danitra izay nanontaniana dia antsoina hoe “ily olo-masina anankiray,” ary io fomba fiteny io dia nadika avy amin'ny teny hebreo hoe “Palmoni”, izay midika hoe ilay mpanisa mahagaga, ilay mpanisa ny zava-miafina. Ao amin'io andalan-teny io, izay andry afovoany sy fototry ny Advantisma, i Kristy dia maneho ny tenany ho ilay mpanisa mahagaga. Ataony izany indrindra eo amin'ny toerana anambarany ny fifandraisan'ny faminaniana lava indrindra momba ny fotoana ao amin'ny Baiboly sy ny faminaniana momba ny fotoana amin'ny roa arivo sy telon-jato andro koa. Ny faminaniana lava indrindra momba ny fotoana dia ny fianianan'i Mosesy, dia ny fito heny ao amin'ny Levitikosy enina amby roapolo. Izany no faminaniana manondro ny fanaparitahana sy fanandevozana ny trano roa amin'ny Isiraely, izay faritana ho ilay “tafika” izay ho voahitsakitsaka ao amin'ny andininy faha-telo ambin'ny folo, raha ny andininy faha-efatra ambin'ny folo kosa no manondro ny faminaniana momba ny fanitsakitsahana ny fitoerana masina. Samy tanteraka tamin'ny 22 Oktobra 1844 ireo faminaniana roa ireo, rehefa nangonin'ily mpitondratena avy any Zarefata ny kitay roa ho an'ny afon'ily iraky ny fanekena.

Rehefa nolavin'ny Advantisma ilay fahamarinana voalohany indrindra momba ny fotoana ara-paminaniana izay notarihin'ny anjely ho takatr'i William Miller, dia nanajamba ny tenany izy ireo. Tamin'ny 1856, tamin'ny alalan'ireo lahatsoratra valo nosoratan'i Hiram Edson, dia niezaka hampitombo ny fahazavan'ny fito heny i Palmoni, nefa tsy nisy vokany izany. Nolavin'izy ireo ny hafatra ho an'i Laodikia, ary nekeny ireo fisehoana dimy mahafaty an'i Laodikia, ka tamin'izany

no nanondroany ny tenany ho ireo virijina adala dimy.

Ny dimy amby enimpolo taona ao amin'ny Isaia toko fahafito, izay manondro ny 742 tal. J.K., 723 tal. J.K. ary 677 tal. J.K. eo am-piandohany, dia naverina indray tao amin'ny tantara famaranana tamin'ny 1798, 1844 ary 1863. Io tantara famaranana io dia asehon'ny fanangonana ireo tehina roa ao amin'ny Ezeikiela toko fahafito amby telopolo, ary ilay mpitondratena tao Sarepta (araka ny iantsoana azy amin'ny teny Grika ao amin'ny Testamenta Vaovao), no tantaran'Andriamanitra amin'ny fanorenana fifandraisana amin'ny fanekena miaraka amin'ny Isiraely ara-panahy ao amin'ny Joda ara-panahy (ny tany be voninahitra) nandritra ny tantaran'ny fanjakana fahenina amin'ny faminanian'ny Baiboly. Izany tantara izany, satria izy no faran'ny faminania ny amin'ny dimy amby enimpolo taona, dia maneho koa ny fiandohan'ily bibidia avy amin'ny tany ao amin'ny Apokalypsy toko fahatelo ambin'ny folo. Eo am-piandohan'ny fanjakana fahenina amin'ny faminanian'ny Baiboly, ny fanakambanana tehina roa dia maneho an-tsary ny famaranan'ny fanjakana fahenina amin'ny faminanian'ny Baiboly. Ao anatin'izany tantara izany no misy tantara mifanindran-dalana momba ny tandroky ny Protestantisma sy ny tandroky ny Repoblikanisma.

Amin'ny lafiny faminania, ny fahefana, na tandroka, na firenena, na fanjakana, na mpanjaka, na loha dia tandindona azo ifanakalozana, arakaraka ny teny manodidina izay ampiasana azy. Ireo tandindona rehetra ireo koa dia manondro ny hazo roa izay ambaran'i Ezeikiela ho firenena roa. Tamin'ny fiandohan'ny tantara ara-paminanian'ily bibidia avy amin'ny tany, dia nanganina ho firenena iray, na tandroka iray, ilay tandroka protestanta. Ary amin'ny faran'izany tantara izany indrindra, ilay tandroka Repoblikana dia hiaraka amin'ny tandroky ny Protestantisma nihemotra mba hahatonga firenena iray. Izany firenena izany dia ho sary ho an'ily bibidia avy amin'ny ranomasina ao amin'ny Apokalypsy toko fahatelo ambin'ny folo. Ara-dalàna, raha mandà tsy hahita ny fijoroana vavolon'ny ozon'ny impito isika (izay notanterahina tamin'ny trano roan'ny Isiraely ara-bakiteny), dia azo antoka fa tsy ho afaka hahita ny fomba nahatonga ireo trano roa ara-bakitenin'ny Isiraely fahiny ho firenen'ny Isiraely ara-panahy tamin'ny 1844 isika. Raha tsy afaka mahita izany tantara izany isika, dia tena "tsy mahalala na inona na inona" mihitsy momba ny fomba anondroan'izany tantara izany, teo am-piandohan'i Etazonia, ny tantara any amin'ny farany, rehefa mamerina ny fizotry ny fanangonana sy ny fampiraisana naseho tany am-piandohana tamin'ily tandroka protestanta ilay tandroka Repoblikana.

Hodinihintsika hatrany ireo fahamarinana ireo ao amin'ny lahatsoratra manaraka.